

Kronoloji

- 9.10.1971** Ankara 1 No'lu Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi, Deniz Gezmiş ve 17 arkadaşını TCK'nın 146. maddesini ihlalden suçlu buldu ve 1971/13 esas, 1971/23 karar sayılı hükmü ile gençleri ölüm cezasına çarptırdı.
- 10.1.1972** Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının savunmasını üstlenen 11 avukatın, Askeri Yargıtay'a başvurarak kararın bozulmasını talep etmeleri üzerine, Askeri Yargıtay 2. Dairesi, Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan'la ilgili idam kararını tasdik etti. Diğer 15 sanık için ise idam kararını bozdu (Askeri Yargıtay'ın 10.1.1972 tarih ve 1971/457-1972/1 esas, 1972/1 karar sayılı ilamı).
- 10.3.1972** Deniz Gezmiş ve arkadaşlarıyla ilgili idam kararı TBMM'ye geldi. Meclis Adalet Komisyonu'nun, idam kararının "ivedilikle" ve "öncelikle" ele alınması talebi sonucunda dosya Meclis'te ivedilikle tartışıldı ve idam kararları büyük bir hızla onaylandı.
- 16.3.1972** Meclis'te onaylanan idam kararları Cumhuriyet Senatosu'na geldi ve burada da büyük bir hızla onaylandı.
- 16.3.1972** Yargı makamlarına birbiri ardına yaptıkları başvurular reddedilen Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan'ın avukatları Niyazi Ağırnaslı, Halit Çelenk ve Mükerrerem Erdoğan, Ankara Sıkıyönetim Komutanlı-

- ğ'na bir dilekçe verdiler ve TCK'nun 12. maddesinin 4. fıkrası ve yine 353 sayılı yasanın 245. maddesinin 4. bendine dayanarak müvekkillerinin infazlarında yanlarında bulunma isteklerini belirttiler.
- 22.3.1972** Halit Çelenk, Niyazi Ağırnaslı ve Mükerrer Erdoğan, uzun bir dilekçe ile Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay'a başvurarak idamların durdurulmasını talep ettiler.
- 22.3.1972** Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri Cihat Alpan, idamların aleyhinde bir mütalaayı Cevdet Sunay'a sundu (Türkiye Cumhurbaşkanlığı evrakı, No: 3/1928, 22 Mart 1972, Türkiye Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği).
- 25.3.1972** Ankara Cumhuriyet. Savcılığı, Ankara 1 No'lu Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi'ne başvurarak infazların ertelenip ertelenmeyeceğini sordu. Avukatların itiraz dilekçelerini ve askeri savcılığın 27.3.1972 tarihli ret mütalaasını da ekli olarak askeri mahkemeye sundu.
- 25.3.1972** 14139 sayılı Resmi Gazete'de Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan'ın idam kararı yayınlandı.
- 25.3.1972** CHP, idam kararlarının bozulması talebiyle Anayasa Mahkemesi'ne başvurdu.
- 27.3.1972** Ankara Cumhuriyet Başsavcı Yardımcısı Sami Uğur, idamlarda bulunma talebi olan Mükerrer Erdoğan'a adres sordu. (Çok acele, Ankara, 972/15498 ilam)
- 27.3.1972** Avukatların Askeri Yargıtay'a yaptıkları iade-i muhakeme başvurusu reddedildi.
- 27.3.1972** Deniz, Yusuf ve Hüseyin'in ailelerinin TBMM Dilekçe Karma Komisyonu'na yaptıkları özel af isteği başvuruları reddedildi.
- 6.4.1972** Anayasa Mahkemesi, CHP'nin Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan'ın idam kararı ile ilgili başvurusunu usul *yönünden* inceledi, kararı usul eksiklikleri yönünden *bozarak* esastan inceleme kararı aldı.
- 28.3.1972** Ankara 1 No'lu Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi, savcılığın isteğine karşı davanın askeri mahkeme ile ilgili hukuki yönünün sona erdiğini, Anayasa Mahkemesi'nin kendisini görevli saydığını ve dolayısıyla davanın "politik yönünün" askıda kaldığını, bu durumda

görev alanı dışında kaldığı için hükmün yerine getirilip getirilmeyeceğine askeri mahkemenin karar veremeyeceğini ileri sürerek görevsizlik kararı verdi.

30.3.1972 Kızıldere olayı; Mahir Çayan ve arkadaşları, Deniz, Yusuf ve Hüseyin'in idamlarını engelleyebilmek amacıyla üç İngiliz teknisyeni kaçırdılar. Kızıldere köyünde teknisyenlerle birlikte ordu birliklerince katledildiler.

18.4.1972 Deniz Gezmiş ve arkadaşları, cezaevi koşullarını protesto etmek amacıyla ölüm orucuna başladılar.

24.4.1972 Anayasa Mahkemesi'nin usul yönünden bozduğu idam kararları yeniden Meclis'te görüşüldü. Bir kez daha onaylandı.

2.5.1972 Meclis'ten Cumhuriyet Senatosu'na gelen idam kararları burada da yeniden görüşüldü ve bir kez daha onaylandı.

2.5.1972 Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan'ın avukatları, Ankara İnfaz Savcılığı'na bir dilekçe ile başvurdular. Dilekçelerinde, Ankara 1 No'lu Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi'nin verdiği idam kararının Askeri Yargıtay tarafından onandığını ve kesinleştiğini belirttiler ve kararın infaz savcılığına intikal etmesi durumunda şu hususların dikkate alınması gerektiğini bildirdiler:

1. Ankara 1 No'lu Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi, üç ölüm cezasını onaylamıştır.

2. Askeri Yargıtay 2. Dairesi, üç ölüm cezasını onaylamakla birlikte 10 sanığın cezasını TCK'nın 168. maddesine çevirmiştir. Ayrıca Mustafa Yalçın, Mete Ertekin, Hacı Tonak, Ahmet Erdoğan ve Metin Yıldırım'ın cezalarını ise haklarında hafifletici neden, yani 59. maddenin uygulanmamış olması yönünden bozmuştur.

3. Bu karar Ankara 1 No'lu Askeri Sıkıyönetim Mahkemesi'ne gelmiş ama mahkeme ilk kararında direnmiştir.

4. Sıkıyönetim mahkemesinin kararı Askeri Yargıtay Daireler Kurulu'na gitmiştir. *Kurul, 59 konusunda ve*

46/3 konusunda bazı sanıklarla ilgili kararı bozmuştur. Bu bozma kararları mahkeme dosyasında ve Askeri Yargıtay'da bulunmaktadır.

5. 353 sayılı Askeri Mahkemelerin Kuruluşu ve Yargılama Usulü Hakkındaki Yasa'nın 226. maddesinde "cezanın uygulanmasında kanuna aykırılıktan dolayı verilen hüküm sanık lehine bozulmuş ise bozulan kısımların temyiz isteminde bulunmamış olan veya başka yönlerden temyiz eden öteki sanıklara da uygulanması mümkün olursa, bu sanıklar da temyiz isteminde bulunmuşcasına hükmün bozulmasından yararlanırlar" denilmektedir. Bu durumda Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan'ın da bozmadan yararlanmaları gerekir. Çünkü davaya konu olan eylemle ve suç kastı tüm sanıklar için aynıdır. Yasayı koyan, haksızlıkları, adaletsizlikleri önlemek için koymuştur. Açıklanan bu hukuki durumda, ölüm cezalarının yerine getirilmesinin gerekmediği aşikârdır. Askeri mahkemeye gidilerek bu konuda karar istenmesi gerekmektedir.

- 4.5.1972** Hasan Ataol, Niyazi Yıldızhan ve Safa Asım Yıldız, Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının idamlarına engel olabilmek için Jandarma Genel Komutanı Orgeneral Kemalettin Eken'i kaçırmaya teşebbüs ettiler. Hasan Ataol dışındakiler katledildi.
- 5.5.1972** Askeri Yargıtay Daireler Kurulu, Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığının 5.5.972 tarihli yazısını yanıtlayarak bozma kararından Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan'ın yararlanamayacağına karar verdi.
- 5.5.1972** Askeri Yargıtay Başsavcısı Tümamiral Fahri Çoker ve Askeri Yargıtay Başsavcı Yardımcısı hâkim binbaşı Orhan Coşkun imzasıyla Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı, 1 No'lu Askeri Mahkemesi Savcılığı'na U. No. 972/979 ve tebliğ no. 1972/609 sayılı evrakla - bir yazı gönderildi. Yazıda; Deniz, Yusuf ve Hüseyin'in avukatları Niyazi Ağırnaslı, Halit Çelenk ve Mükerrerem Erdoğan'ın Askeri Yargıtay Başsavcılığına 2.5.1972

tarhli ve iki tarihsiz dilekçe ile başvurdukları ve Askeri Yargıtay 2. Dairesi'nin verdiği 10.1.1972 tarih ve 1972/1-1 sayılı kararın Askeri Mahkemelerin kuruluğu ve YUK'nın 225. maddesine binaen düzeltilmesini, infazın durdurulmasını, gerekli kararın ittihazı ile 2 No'lu daireye başvurulmasını istedikleri belirtildi. Başsavcılık, avukatların, daha önce de, 17.1.1972, 22.1.1972 ve 15.3.1972 tarihlerinde suçun unsurları ve vasfı ve subut ile ilgili başvuruda buldukları, bununla birlikte Askeri Yargıtay 2. Daire'nin Deniz, Yusuf ve Hüseyin hakkındaki kararı onadığını ve karar düzeltilmesine yol açacak hiçbir usul eksikliği ya da kanuni neden bulmadığını, bu nedenle avukatların başvurularının 20.3.1972 tarihli savcılık yazılarıyla reddedildiğini ve Askeri Yargıtay 2 Daire'den karar için bir talepte bulunulmadığını belirtti. Ayrıca yargılamanın yenilenmesi talebinin de Askeri Yargıtay 2. Daire'nin 27.3.1972 tarihli kararı ile reddedilmesiyle Ankara Sıkıyönetim 1 No'lu Askeri Mahkemesi'nin kararının "kaziye-i muhkeme" özelliği kazandığını, Askeri Yargıtay Daireler Kurulu'nun da fiilin subutu, unsurları ve vasfı bakımından bir değişikliğe gitmediğini yani suçun 146. maddeyi ihlal olduğunu benimsediğini, bu nedenle müvekkillerin dilekçelerinde gösterdikleri nedenlerin Askeri Mahkemelerin Kuruluşu ve YUK'nın 225. maddesinde belirtilen sebeplerden sayılmadığını, bu nedenle 2. daireden bir istemde bulunulmadığını ve *infazın durdurulmasına mahal olmadığını* belirtti.

- 6.5.1972** Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan Ankara Ulucanlar Merkez Cezaevi'nde idam edildiler.
- 8.5.1972** Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan'ın babaları, Ankara İnfaz Başsavcılığı'na verdikleri bir dilekçeyle "Çocuklarımızın infaz sırasında üstlerinden çıkan para, parka, kol saati ve daha başka eşyaları Halit Çelenk veya Niyazi Ağırnaslı'ya teslim edilsin" talebinde bulundular.